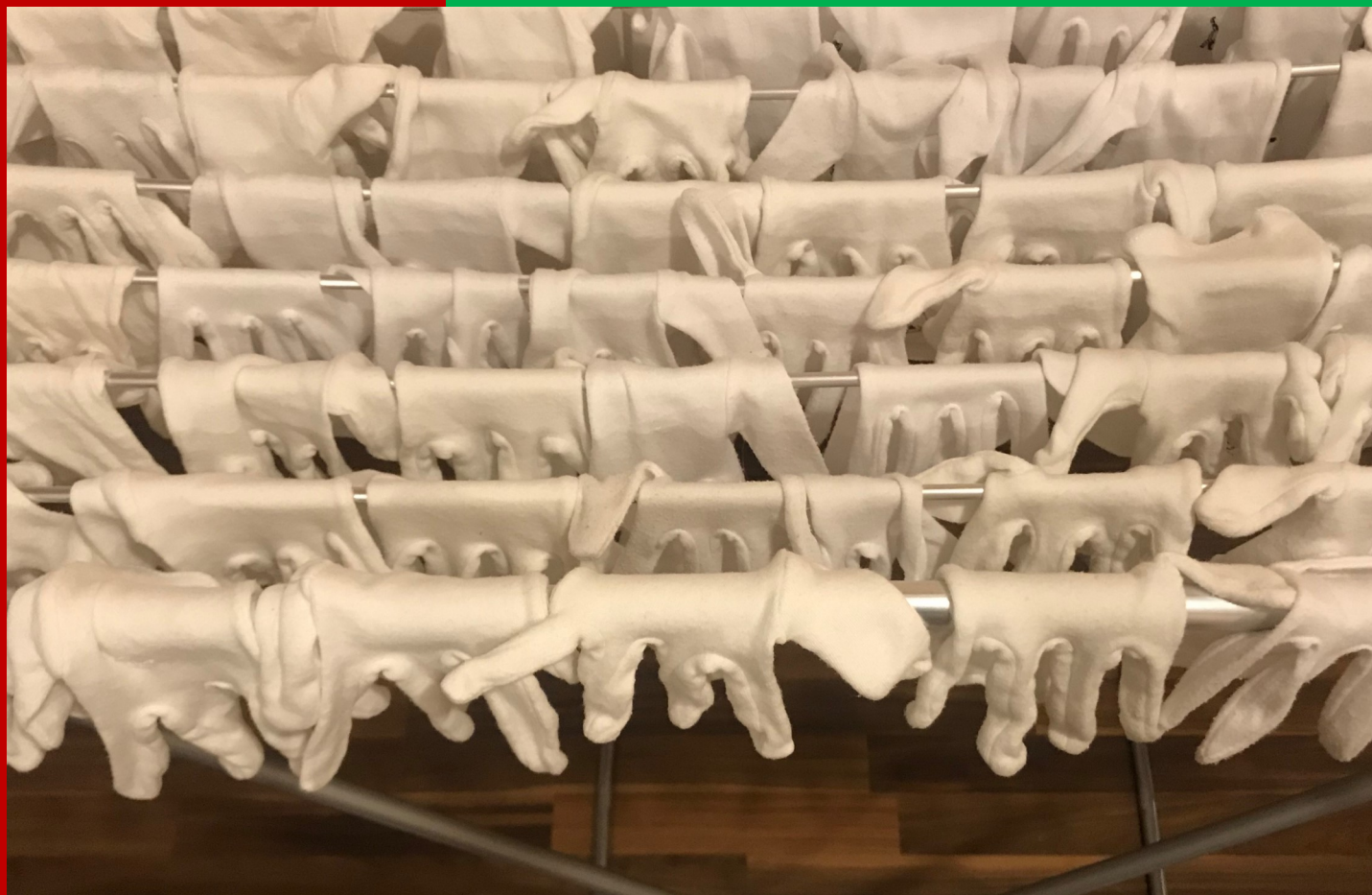

MAIJS
2019

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja

ZIŅNESIS

Attēlā: Muzeju darbinieku profesionālais aksesuārs – baltie cimdi. Foto: LNVM.

**18. MAIJS:
MUZEJU DIENA, MUZEJU NAKTS.
SVĒTKI MUZEJU DARBINIEKIEM,
PIEDZĪVOJUMI UN ATKLĀJUMI
APMEKLĒTĀJIEM**

*Vairāk par
Muzeju dienas un Muzeju nakts piedāvājumu
LNVM un tā nodaļās
lasiet Ziņneša 4., 5. un 6. lappusē*

LNVM IZSTĀDES

vieta: Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, pamatekspozīcija un izstāžu zāles,
Brīvības bulvāris 32, Rīga

pastāvīgā ekspozīcija

“Latvijas senvēsture”, “Livonija”, “Latvijas teritorija un iedzīvotāji 16.–18. gs.”

“Kurzemes un Zemgales hercogiste 16.–18. gs.”

“Muiža un muižniecība 17.–19. gs.”, “Zemnieku tradicionālais dzīvesveids 19. gs.”

“Dzīvesvide un ikdiena 19. gs. un 20. gs. sākumā: bīdermeiera un jūgendstila interjeri”

“Tehniskā modernizācija 19. gs. un 20. gs. sākumā”

“Latvieši 19. gs. otrajā pusē un 20. gs. sākumā: nacionālā pašapziņa, kultūra un sabiedriskā dzīve”

“Latvijas Republika. 1918–1940”

“Art Deco interjers Latvijā 20. gs. 30. gados”

“Latvijas Republikas okupācija un pievienošana PSRS. 1940–1941”

“Totalitāro okupācijas režīmu represijas pret Latvijas iedzīvotājiem. 1940–1953”

“Padomju vara Latvijā: ideoloģija, pārvalde un saimniecība. 1944–1985”

“Ikdienas dzīve Padomju Latvijā. 20. gs. 60. gadu dzīvokļa interjers”

“Latvieši svešumā. 1944–1990”

“Latvijas Republikas valstiskās neatkarības atjaunošana”

pastāvīgās izstādes

“Sakrālā māksla”, “Nauda Latvijā”

68 muzeju kopizstāde “Latvijas gadsimts”

laiks: no 2018. gada 4. maija līdz 2021. gada maijam

vieta: Dauderu nodaļa, Zāģeru iela 7, Rīga

laiks: līdz 2019. gada 11. maijam

fotogrāfiju izstāde “Latgāļietis XXI gadsimtā”

laiks: no 2019. gada 15. maija līdz 1. septembrim

izstāde “Gaida Graudiņa kolekcijas pieci varonstāsti”

laiks: no 2019. gada 16. maija

jauna ekspozīcija – Bingneru villas kungu istaba, Kārļa Ulmaņa darba kabinets,

“Dauderu” nama liktenis padomju periodā un tapšana par muzeju, Gaida Graudiņa kolekcija

pastāvīgās izstādes

“Interjera un sudraba priekšmeti no Gaida Graudiņa kolekcijas”

pastāvīgās ekspozīcijas daļas

“Virtuve”

vieta: Tautas frontes muzeja nodaļa, Vecpilsētas iela 13/15, Rīga

pastāvīgā ekspozīcija

“Atmoda–LTF–neatkarība”, “Parlamentārā revolūcija”

IZMAIŅAS

LNVM (Brīvības bulvārī 32)

DARBA LAIKĀ MAIJĀ:

1. maijā **SLĒGTS**

3. maijā 10.00–16.00

4. maijā 10.00–17.00

(tikai izstāde “Latvijas gadsimts”)

11. maijā 10.00–16.00

18. maijā 10.00–17.00; 19.00–01.00

(ieeja – bez maksas)

IZMAIŅAS

LNVM DAUDERU NODAĻAS

DARBA LAIKĀ MAIJĀ:

1. maijā **SLĒGTS**

3. maijā 10.00–16.00

4. maijā **SLĒGTS**

11. maijā 10.00–16.00

12. maijā **SLĒGTS**

18. maijā 10.00–23.00

(ieeja – bez maksas)

IZMAIŅAS

LNVM TAUTAS FRONTES MUZEJA

NODAĻAS

DARBA LAIKĀ MAIJĀ:

1. maijā **SLĒGTS**

3. maijā 10.00–16.00

4. un 11. maijā 10.00–16.00

18. maijā 19.00–24.00

LNVM IZSTĀDES ĀRPUS MUZEJA

vieta: Preiļu vēstures un lietišķās mākslas muzejs

(Preiļu 1. pamatskolas muzejā)

laiks: no 2019. gada 19. februāra līdz 21. maijam

izstāde “Latvija Brīvības cīņu laikā. 1918–1921”

vieta: Rīgas Tirdzniecības profesionālā vidusskola

laiks: no 2019. gada 2. līdz 9. maijam

izstāde “Ceļā uz Latvijas brīvību”

vieta: LNB Draugu telpa, Latvijas Valsts simtgades

informācijas centrs

laiks: no 2019. gada 10. līdz 31. maijam

izstāde “Ceļā uz Latvijas brīvību”

vieta: Ciemupes tautas nams

laiks: no 2019. gada 16. līdz 22. maijam

izstāde “Latviešu strēlnieku bataljoniem – 100”

vieta: LNB Draugu telpa, Latvijas Valsts simtgades

informācijas centrs

laiks: no 2019. gada 31. maija līdz 15. jūlijam

izstāde “Latvija Brīvības cīņu laikā. 1918–1921”

LNVM VIRTUĀLĀS IZSTĀDES

Virtuālā izstāde

“Dziesmu svētku nozīme:
LNVM Dauderu nodaļas
Gaida Graudiņa kolekcijā”

DIENVIDKURZEMES ADIĀ:
JAKAS LNVM KRĀJUMĀ

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja
Tautas frontes muzeja nodaļas
virtuālā izstāde

VIDES AIZSARDZĪBAS KLUBA DARBĪBAS
ATSPUGOJUMS LNVM KRĀJUMĀ”

19. gadsimta zirglietas

LNVM Darbariku un sadzīves priekšmetu kolekcijā

LNVM Virtuālā izstāde

«12 CĒZARU MONĒTAS
LATVIJAS NACIŅĀLĀ VĒSTURES
MUZEJA KRĀJUMĀ»

SIMTGADES KAROGS RADĪS MĀJVIETU "LATVIJAS GADSIMTĀ"

MAIJS
AKTUALITĀTES

3. maijā plkst. 11.00 izstādē "Latvijas gadsimts" tiks ienests muzeja jaunieguvums – ceļojošais Latvijas simtgades karogs, kas turpmāk būs apskatāms izstādes sadaļā "Latvieši pasaulē".

2016. gada 15. decembrī Rīgas pilī tika aizsākta jauniešu iniciatīva "Latvijas karoga ceļš": gaidot valsts simt gadu jubileju, tautiešus pasaulē apceļoja īpašs valsts karogs un vēstījumu grāmata, kurā ikviens tika aicināts ierakstīt novēlējumu valstij simtgadē. Pirmais vēstījums grāmatā ir no Latvijas valsts simtgades svinību patrona, Valsts prezidenta Raimonda Vējoņa un Latvijas valsts simtgades Jauniešu rīcības komitejas "Svētku rota" jauniešiem.

Divu gadu laikā Latvijas karogs, ko no smalkvilnas audusi Cēsu tekstilmāksliniece Dagnija Kupča, un grāmata viesojās četros kontinentos 19 valstīs – Latvijā, Austrālijā, Kanādā, Īrijā, Apvienotajā Karalistē, Vācijā, Zviedrijā, Dānijā, Norvēģijā, Somijā, Igaunijā, Lietuvā, Islandē, Dienvidkorejā, Turcijā, Francijā, Krievijā, ASV un Brazīlijā –, kopumā 61 pilsētā. Tā ceļš noslēdzās 2018. gada 18. novembrī.

Karoga atgriešanās Latvijā notika 2019. gada 28. janvārī: svinīgā atmosfērā Nacionālajā bibliotēkā Latvijas valsts simtgades programmas notikumu veidotāji to nodeva Latvijas Nacionālajam vēstures muzejam.

Tas ir viens no jaunākajiem priekšmetiem muzeja krājumā, kas vēstīs par Latvijas valsts simtgades gadu. LNVM turpina aktīvi papildināt krājumu ar priekšmetiem, kas raksturo svarīgas norises mūsdienās. LNVM dāvinātais karogs, tā īpašais futrālis un grāmata ar desmitiem ierakstu būs paliekoša liecība par pasaulē notikušajām Latvijas valsts simtgades svinībām 2018. gadā. Šī karoga stāsts piepulsēsies citiem, ko vēsta muzejā saglabātie sarkanbaltsarkanie karogi: padomju okupācijas laikā slēptie, Amerikas Latviešu apvienības Austrumkrasta vasaras vidusskolas sarkanbaltsarkanais, arī 1988. gada 14. jūnija "Helsinki-86" gājienā Rīgā pie Brīvības pieminekļa Konstantīna Pupura pirmoreiz nestais un 1988. gada 11. novembrī Rīgas pils tornī pirmais no jauna uzvilktais karogs. LNVM papildinājis krājumu arī ar citiem priekšmetiem, kuros izmantota Latvijas simtgades tēma vai LV100 zīmols.

Attēlā: Skats no karoga dāvināšanas pasākuma Latvijas Nacionālajā bibliotēkā.
Foto: LNVM.

SVINĪBU PAVASARIS

4. maijā Latvijas Nacionālais vēstures muzejs būs atvērts pavasara un zīmīgu gadadienu noskaņām – šajā dienā 1990. gadā tika atjaunota Latvijas valstiskā neatkarība, savukārt izstāde "Latvijas gadsimts" svin atklāšanas pirmo gadadienu.

Trīs reizes dienas laikā – **10.00, 12.00 un 14.00** – izstādē "Latvijas gadsimts" būs iespēja doties ceļā no valsts pasludināšanas līdz neatkarības atjaunošanai. Gids, vadot **ekskursiju**, ilgāk pakāvēsies krasu vēsturisku pavērsienu punktos, skaidrojot mazāk zināmus faktus un notikumu cēloņus; stāstījumu ilustrēs laika liecības, audio un video ieraksti un interaktīvi elementi.

Lai vairāk uzzinātu par Atmodas laika notikumiem, kas vainagojās ar Latvijas neatkarības atjaunošanu 1991. gada 4. maijā, visas dienas garumā pievērsīsim īpašu uzmanību **izstādes sadaļai, kas vēsta par 1980.–90. gadiem**. Kādam tas nozīmēs atgriešanos, citam – iejušanos Trešās atmodas laikā, iepazīstot cilvēku un priekšmetu stāstus, vērojot videohronikas un vairs neeksistējošu iestāžu izkārtņu aritmiju.

Izstādes "Latvijas gadsimts" sadaļā "Latvieši pasaulē" būs aplūkojams īpašais **simtgades karogs**, kas divu gadu laikā kopš 2016. gada nogales apceļojis tautiešus visā pasaulē.

Visu dienu viesi tiks aicināti **sajust 1980.–90. gadu noskaņas** – nacionālo pašapziņu modinošās, ko veicinās valsts karoga un citu simbolu aizliegts lietojums priekšmetos, un ikdienišķās: klausoties vinila skaņuplašu melodijās, čaukstīnot "Laimas" konfektes un šķīrstot albumu lapas.

Muzejs atvērts no 10.00 līdz 17.00 (darbojas izstāde "Latvijas gadsimts"), ieeja – brīva.

LATVIJAS
GADSIMTS
Muzeji valsts simtgadei

Svinību pavasaris
Latvijas Nacionālajā
vēstures muzejā

Nāc un iekļaujies 4. maija svētku norisēs:

10.00, 12.00 un 14.00 izej ceļu no valsts pasludināšanas līdz neatkarības atjaunošanai gida vadītā ekskursijā izstādē "Latvijas gadsimts".

10.00–17.00 atgriezies vai iejūties Trešās atmodas laikā, iepazīstot cilvēku un priekšmetu stāstus.

10.00–17.00 sagaidi ceļojošā simtgades karoga atgriešanos Latvijā – turpmāk tā mājvieta būs izstādē "Latvijas gadsimts".

10.00–17.00 sajūti laikmetu, klausoties vinila skaņuplašu melodijās, čaukstīnot "Laimas" konfektes un pāršķīrstot albumu lapas.

Muzejs atvērts no 10 līdz 17, ieeja – brīva.
Šajā dienā būs apskatāma tikai izstāde "Latvijas gadsimts".

www.latvijagadsimts.lv
www.lnvm.lv
facebook.com/LNVMuzejs

Svētkus atbalsta:

Attēlā: Pasākuma afiša. Mākslinieks Ģirts Boronovskis.

18. maijā Latvijas Nacionālais vēstures muzejs līdž ar citiem Eiropas muzejiem strādās nepierasti ilgi, plaši verot durvis publikai arī tumšajās diennakts stundās. Šī gada Muzeju nakts moto iedvesmu devis Rūdolfa Blaumaņa apdzejotais Tālavas taurētājs – uztīcamais, drosmīgais, pašaieliedzīgais.

Tieši uz mums līdžās esošajiem, pirmajā brīdī nemanāmajiem varoņiem likti akcenti muzeja programmā – gan iepazīstot Latvijas vēstures dažādo laikmetu cilvēku dzīvesstāstus un bieži vien sarežģītās likteņa piespēlētās izvēles izstādē “Latvijas gadsimts”, gan aicinot pārbaudīt savu vērtīgumu un mazajā saskatīt kopainu fotospēlē. Tāpat piedāvāsim apmeklētājiem pārbaudīt savu drosmi, tverot mikrofonu un uzstājoties auditorijas priekšā.

Pasākuma “Mans zelts ir mana tauta” programma:

19.00 LU pūtēju orķestra grupa sagaida apmeklētājus

20.00 LU pūtēju orķestra grupas koncerts “...un taurētājs pūš ar spēku!” Dirģenti – Jānis Puriņš, Jānis Kaģis

19.00–01.00 Apskati Tālavas taurētāja laikabiedru apbruņojumu un ieročus! Piedalās vēstures rekonstrukcijas klubs “Exercitus Rīgensis”

19.00–01.00 Satiec Latvijas gadsimta dzīvesstāstu varoņus un “varoņus”! 76 stāsti par 20.–21. gs. tautas dēliem un meitām

19.00–01.00 Fotospēle “Zelts ir detaļās” izstādē “Latvijas gadsimts”

19.00–01.00 Dzejas mikrofons “Šurp tauri!” Nodeklamē Blaumaņa “Tālavas taurētāju” no galvas un saņem balvu!

19.00–01.00 Apskati Gadsimta albumu izstādē, šķirsti mājās savus albumus un pievieno fotogrāfijas www.latvijasgadsimts.lv!

Attēlā: Skats izstādē “Latvijas gadsimts”. Foto: Valters Lācis.

Vai tu zini?

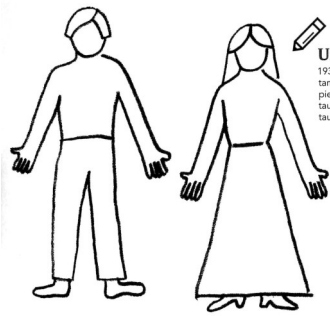

Kārlis Ulmanis Siguldā saņemcināts ar bērniem. 1937. gada 8. maijs.

Daudzviet Eiropā ap 1930. gadu populāra kļuva doma, ka valsts varēs uzplaukt, ja visi pakļausies viena cilvēka lēmumiem. Tādēļ arī Kārlis Ulmanis nolēma kļūt par vienpersonisku vadoni.

Viena no Kārļa Ulmaņa izveidotām tradīcijām ir “Draudzīgais aicinājums” – grāmatu un citu mācību līdzekļu, ziedojuma akcija skolām. Tā sākās 1935. gadā.

Ulmaņa varas laikā tika attīstīti lieli valsts uzdevumi. Viens no tiem bija VEF jeb Valsts Elektroniskā fabrika, kurā ražoja fotoaparātus, telefonus, projektorus un citas ierīces.

Uzdevums

1930. gadā tika arī izveidoti līdz tam lielākie Dziesmu svētki, kur piedalījās 380 kori, katrs savā tautastērpā. Uzņēmē un izkrāsos tautas tērpi!

1925. gada 18. novembris – sākās Brīvības pieminekli

1930. gada 1. septembris – sākās Otrās pasaules karš

1939. gada 15. oktobris – sāk darboties Ķeguma spēkstacija

VAI TU ZINI? VAI TU ATRODI?

– šādu un līdžīgu jautājumu pavadībā muzejā notiks šopavasār pēdējā ekskursija bērniem “Soli pa solim Latvijas gadsimtā” (rudenī ekskursijas atsāksies). Laiks un vieta – 25. maijs, 12.00, Brīvības bulvāris 32, ieeja – bez maksas.

Lai pirms garā vasaras brīvlaika uzkrātu jaunas zināšanas, ko pārdomāt brīvā brīdī, aicinām ģimenes ar bērniem doties līkumotā (tiešā un pārnestā nozīmē) ceļojumā pa Latvijas vēsturi, sākot ar laiku pirms valsts izveidošanas un beidzot ar mūsdienām. Saprast notikumu gaitu un cēloņus, iepazīt vēsturē nozīmīgus cilvēkus palīdzēs gida stāstījums, savukārt atbildes uz āķīgiem jautājumiem un uzdevumiem būs jāatbild pašiem – tie būs atrodami ceļvedī, ko saņems ikviens mazais ekskursijas apmeklētājs.

Attēlā: Ieskats bērnu ceļvedī “Soli pa solim Latvijas gadsimtā”.

ĶĪNAS KRŪZĪTES ILGAIS CEĻŠ

Aprīļa vidū Pekinā, Ķīnas Nacionālajā muzejā tika atklāta un līdz 14. jūlijam būs skatāma izstāde “Zīda ceļa mantojums. Dārgumi no nacionālajiem muzejiem” (“Treasures from the National Museums along the Silk Road”), kurā apkopot 12 valstu nacionālo muzeju ar Zīda ceļu saistīti priekšmeti. Citu starpā uz Ķīnu aizceļojis priekšmets no Latvijas Nacionālā vēstures muzeja.

LNVN direktors Arnis Rādiņš par šo reto priekšmetu grāmatā “Arheoloģisks ceļvedis latviešu un Latvijas vēsturē” raksta: “Unikāls atradums ir porcelāna krūzīte, kas iegūta Siguldas Saksukalna kapulaukā kopā ar 11. gadsimta pirmās puses senlietām. Šis Ķīnas ražojums Latvijā nokļuvis ar arābu un citu tirgotāju starpniecību. Uzkata, ka minētā krūzīte tapusi Tangu dinastijas laikā, 7.–8. gadsimtā. Austrumeiropā iegūti vēl tikai daži līdžīgi atradumi.” Tagad senais priekšmets pēc gadsimtiem ilga ceļa atgriezies vietā, kur ticis izveidots, lai pēc tam atkal mērotu ceļu uz Latviju. Pārējos priekšmetus, kas izstādē iekļauti no Latvijas, sarūpējis Latvijas Nacionālais mākslas muzejs.

Attēlā: Krūzīte. Porcelāns. Siguldas Saksukalna kapulauks, 7.–8. gadsimts. Latvijas Nacionālais vēstures muzejs.

Šogad muzejam, kas mūsdienās nes Latvijas Nacionālā vēstures muzeja nosaukumu, aprit 150 gadu. Par to, kā muzejs no sabiedriski aktīvu ļaužu vēlmes pūlētis “dēļ zinātnības lietām” izveidojās par pasaulē lielāko latviešu tautas materiālo liecību krātuvi, kura krājuma apjoms pārsniedz 1 000 000 priekšmetu vienību, – šajā publikācijā.

Mums – 150

Attēlā: Direktors Arnis Rādiņš demonstrē jauno – Latvijas Nacionālā vēstures muzeja – zīmogu un biļeti. 2005. gads.

Pirms simt piecdesmit gadiem aizsākās Latvijas Nacionālā vēstures muzeja ceļš. Tā nosaukums ir vairākkārt mainījies: sākotnēji dēvēts par Latviešu muzeju, 1920. gadā tas ieguva oficiālu nosaukumu – Latvijas Etnogrāfiskais muzejs (līdz 1924. gadam), pēc tam kļuva par Valsts vēsturisko muzeju (1924), Vēstures muzeju (1941), Centrālo Valsts Vēstures muzeju (1944), Latvijas PSR Vēstures muzeju (1956), Latvijas Vēstures muzeju (1989), Latvijas Nacionālo vēstures muzeju (2005), bet tā uzdevums pamatā palicis 1932. gadā noformulētais: “...muzejs ir Latvijas valsts senmantu centrālā glabātuve, kuras uzdevums vākt, glabāt, izstādīt, pētīt un popularizēt Latvijas kultūras pieminekļus, kuriem ir arheoloģijas, etnogrāfijas, vēstures vai mākslas vēstures nozīme un kuru uzglabāšana un pētīšana ir Latvijas valsts interesēs”.

Pēc II pasaules kara kolekciju vākšanas, uzskaites, glabāšanas, ekspozīciju veidošanas darbu pārveidoja atbilstoši Padomju Savienībā pieņemtajiem noteikumiem. Kara, emigrācijas un represiju rezultātā bija zaudēti gandrīz visi zinātniskie darbinieki. Tomēr muzejs turpināja pildīt galveno uzdevumu – vākt, glabāt, pētīt un popularizēt Latvijas vēstures liecības. To, ka šūpulī ieliktie vēlējumi un sakrātās vērtības un zināšanas nekur nav zudušas, spilgti apliecināja 1988. gada novembrī atklātā izstāde “Latvija starp diviem pasaules kariem”. Trīs mēnešu laikā tā sagaidīja 300 000 interesentu, kļūstot par vienu no nozīmīgākajiem atmodas laika notikumiem.

Pēc Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas 1990. gadā muzejs uzsācis jaunu epizodi savā ceļā. Tas piedzīvojis gan pacēlumus, gan kritumus, tai skaitā smagu “optimizāciju” pēc 2008. gada finanšu krīzes. Sapņi par jaunām krātuvēm un Rīgas pils Kastelas renovāciju joprojām nav vērtušies īstenībā, muzejs darbojas pagaidu telpās. Taču tas viss nav traucējis virzīties uz priekšu, lūkojoties pēc jaunām virsotnēm.

Vairāk par muzeja pirmsākumiem, kolekciju veidošanos, to nozīmi pētniecībā, restauratoru lomu vēsturisko priekšmetu saglabāšanā vēstīs kolēģi, bet es sveicu mūs visus mūsu jubilejā!

Dr. hist. Arnis Rādiņš,
Latvijas Nacionālā vēstures muzeja direktors

LNVM pirmsākumi: no savdabīgu lietu kolekcijas līdz valsts vēsturiskajam muzejam

LNVM kolekciju un ideju pirmsākums ir izlolots pirms 150 gadiem nodibinātajā Rīgas Latviešu biedrības (RLB) Zinību komisijā. 1869. gada 4. maijā izveidotā komisija apliecināja latviešu gribu pūlētis “dēļ zinātnības lietām”, tostarp vācot folkloras materiālus, etnogrāfiskās ziņas, pētīt vēsturi un valodu. Kolekcijas un muzeja izveidošana šīs idejas zīmē gan notika pakāpeniski – tikai sešus gadus vēlāk tika reģistrēti pirmie krājuma priekšmeti, 1876. gadā sāka risināt jautājumu par iegūto priekšmetu uzglabāšanu RLB namā, bet 1877. gada 12. janvārī topošajam muzejam iecēla pirmo pārzini – advokātu Aleksandru Vēberu.

No dažādu, ļoti atšķirīgu un īpatnēju mantu krātuves 1890. gados tas izveidojās par “latviešu muzeju”. Tā to oficiāli arī nosauca, kad 1905. gadā apmeklētājiem atvēra pirmo plašāko pastāvīgo ekspozīciju. “Latviešu muzeja” ideja visprecīzāk iemiesoja jau iepriekšējās desmitgadēs RLB attīstītos ideālus – latviešu pašapziņas un kopīgās darbības stiprināšanu, sava, latviešu vēstures stāsta veidošanu. Tā bija muzeja sākotnējā misija vāciskajā Baltijas kultūras telpā.

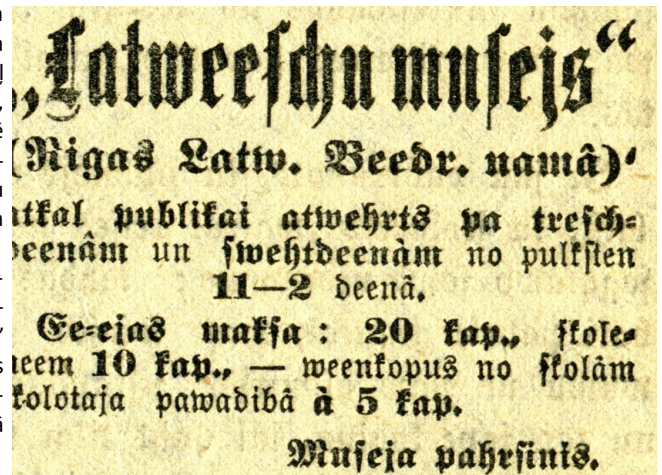
Pozitīvs pavērsiens muzeja attīstībā bija Latviešu etnogrāfiskās izstādes organizēšana un norise Rīgā 1896. gadā Viskrievijas X arheoloģiskā kongresa laikā. Pagaidu paviljonos izstādīto etnogrāfijas, vēstures, amatniecības, mākslas u. c. eksponātu daudzveidība, izstādes vēriens pārliecināja lielu daļu latviešu un arī cittautiešu, ka topošā muzeja potenciāls ir kas vairāk par dažu interesentu krāmēšanos ap “tautiskiem kankariem”, kā to bija nicīgi novērtējuši RLB oponenti. Pēc 1896. gada etnogrāfiskās izstādes panākumiem tika izlolota ideja celt īpašu muzeja ēku pilsētas kanāla malā, netālu no tagadējā Nacionālā teātra. Apvienotu muzeja un amatniecības skolas ēku pēc Eižena Laubes projekta sāka celt 1914. gadā, bet būvniecību pārtrauca karš.

I pasaules kara gados kolekcijas būtiski necieta, taču 1919.–1920. gadā muzeja pārzinim Matīsam Siliņam tās bija atkal jāsakopo vienuviet – šoreiz Rīgas pilī, kur muzejam ierādīja četras telpas. 1920. gadā tas pārtapa par valsts finansētu un Izglītības ministrijas pārraudzītu Latvijas Etnogrāfisko muzeju, ko 1924. gadā vēlreiz pārdēvēja – par Valsts vēsturisko muzeju.

Starptaru laikā Valsts vēsturiskais muzejs pakāpeniski paplašināja ekspozīciju un uzlaboja priekšmetu uzglabāšanas apstākļus. Muzejs piedalījās arī starptautiskās izstādēs, kur tika reprezentēta Latvijas un Baltijas kultūra, no tām lielākās notika Parīzē 1935. un 1939. gadā. 1934. gadā muzeju sāka vadīt jaunais, talantīgais un enerģiskais arheologs Valdemārs Ģinters, tika izveidotas vairākas filiāles – Cēsīs, Daugavpilī, Rundālē un citviet; muzejs ieguva lielāku atpazīstamību un nozīmi valsts kultūrpolitikā.

Dr. hist. Toms Ķikuts,

LNVM Viduslaiku, jauno un jaunāko laiku vēstures nodaļas vadītājs

LNVM Arheoloģijas departamentā glabājas Latvijas Republikā lielākā arheoloģiskā materiāla kolekcija – ap 250 000 priekšmetu, kas ir aptuveni 80–90 % visa Latvijas teritorijā iegūtā arheoloģiskā materiāla. Turpat tiek turēti arī arheoloģiskajos izrakumos iegūtais numismātiskais materiāls, kā arī arheoloģisko izrakumu un pieminekļu apzināšanas dokumentācija.

Attēlā: Latviešu muzeja ekspozīcija. 1905. gads.

Attēlā: Pieminekļu valdes darbinieki fotografē priekšmetus. 1928. gads.

Attēlā: Arheoloģisko izrakumu dalībnieki Daugmales pilskalnā.

Attēlā: Valsts Vēsturiskā muzeja darbinieki un apmeklētāji pie muzeja nodaļas Daugavpīlī. 1940. gada pavasarī.

Departamenta krājuma veidošanās ir cieši saistīta ar muzeja vēsturi. Jau no Latviešu muzeja pirmsākumiem Rīgas Latviešu biedrībā tika komplektēta arī muzeja arheoloģiskā kolekcija. Pirmie zināmie priekšmeti šajā kolekcijā – divi akmens cirviņi no Aizkraukles – inventāra grāmatā ir ierakstīti 1876. gada 20. maijā. Līdz 1920. gadam šajā muzejā bija izveidojies ap 1450 priekšmetu liels krājums. 1920.–30. gados Valsts vēsturiskā muzeja Arheoloģijas nodaļā nonāca aptuveni 99 % Latvijas teritorijā jauniegūtā arheoloģiskā materiāla, tika pievienotas Rīgas Doma muzeja un daļēji Kurzemes Provinces muzeja arheoloģiskās kolekcijas, tādējādi 1930. gadu beigās nodaļā bija sakoncentrēti aptuveni 80 % visa Latvijas teritorijā iegūtā arheoloģiskā materiāla. II pasaules kara laikā lielākā daļa arheoloģijas kolekcijas tika izvesta uz Vāciju. 1946. gadā tā, pateicoties Mērijas Grīnbergas pūlēm, tika atgūta gandrīz bez zudumiem. Kara beigās Arheoloģijas nodaļā nonāca arī Pieminekļu valdē glabājušies arheoloģisko izrakumu pārskati un arheoloģisko pieminekļu dokumentācija, veidojot nodaļas krājuma nozīmīgu daļu.

Padomju okupācijas laikā nodaļas krājumu papildināja galvenokārt muzeja organizētajos arheoloģiskajos izrakumos iegūtie priekšmeti, kā arī daļa citu ar arheoloģisko izpēti saistīto organizāciju (Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas, Latvijas vēstures institūta u. c.) veiktajos arheoloģiskajos izrakumos iegūtās kolekcijas. Nozīmīgu krājuma papildinājumu veidoja savrupatradumi, kas privātpersonu dāvinājuma vai pirkuma ceļā nonāca muzejā. Pēc II pasaules kara Latvijas vēstures institūtā izveidojās otra tikpat nozīmīga arheoloģijas kolekcija, ko veidoja institūta izrakumos iegūtās kolekcijas. 2003. gadā institūts šo kolekciju nodeva Latvijas Nacionālajam vēstures muzejam, un kopš tā laika muzeja Arheoloģijas departaments atkal glabā lielāko daļu visa Latvijas arheoloģiskā materiāla.

Arheoloģijas departamenta krājuma kolekcijas pilda savdabīga arhīva funkciju, kas vienīgais sniedz informāciju par aptuveni 12 000 gadu ilgo Latvijas vēstures posmu, par kuru nav rakstīto vēstures avotu. Departamenta krājums hronoloģiski aptver laiku no 11. gadu tūkstoša pr. Kristus līdz 1960. gadu sākumam. 19.–20. gadsimtu krājumā pārstāv tikai atsevišķi priekšmeti, galvenokārt kapsētās atrastās un svētavotos ziedotās monētas. Senāko periodu kolekcijas ir nozīmīgākās globālu problēmu pētniecībā un skaidrošanā, bet vēlākās – lokālu problēmu izpētē. Daudzu dzīvesvietu, senkapu un savrupatradumu kolekciju zinātniskā nozīme ir augstu novērtēta Ziemeļeiropas un Austrumeiropas mērogā.

Jānis Ciglis,

LNVM Arheoloģijas departamenta vadītājs

Latviešu tradicionālās kultūras priekšmetu apzināšana un vākšana 20. gadsimta 20.–30. gados

Muzeja pirmsākumos par tā uzdevumu izvirzīja vākt priekšmetus un liecības, kas atspoguļo latviešu vēsturi, dzīvi un zemi. Uzskatīja, ka visuzskatāmāk "tautas dzīvi, tautas īpašības, tautas priekus un bēdas" atspoguļo tieši tradicionālās kultūras priekšmeti – tradicionālais sieviešu un vīriešu godu apģērbs un rotas, darbarīki, iedzīves priekšmeti un mūzikas instrumenti. Apjomīgākais muzeja krājuma papildinājums ar šāda veida priekšmetiem 19. gadsimtā saistīts ar gatavošanos Latviešu etnogrāfiskajai izstādei Rīgā 1896. gadā. Divus gadus pirms šīs izstādes biedrība sarīkoja 11 ekspedīcijas uz visiem Latvijas kultūrvēsturiskajiem novadiem un ieguva vairāk nekā 6000 dažādu tradicionālo kultūru raksturojošu priekšmetu. Plašākā Latvijas tradicionālās kultūras pieminekļu apzināšana un vākšana saistīta ar 20. gadsimta 20. gadiem un 30. gadu pašu sākumu, kad muzejs bija viena no Pieminekļu pārvaldes struktūrvienībām un darbojās ciešā sadarbībā ar 1923. gadā dibināto kultūras pieminekļu aizsardzības organizāciju – Pieminekļu valdi. Laika posmā no 1924. līdz 1931. gadam un no 1942. līdz 1944. gadam katru vasaru Pieminekļu valde un Valsts vēsturiskais muzejs, iesaistot talantīgākos LU Arhitektūras fakultātes un Mākslas akadēmijas studentus, rīkoja plašas etnogrāfiskās ekspedīcijas uz kādu no Latvijas apriņķiem, aprakstot, zīmējot, fotografējot un vācot priekšmetus par vairāk nekā 77 ar zemnieku un zvejnieku ikdienas dzīvi, darbu un tradīcijām saistītām tēmām. Patlaban muzeja krājumā glabājas pāri par 80 000 latviešu tradicionālās kultūras priekšmetu, kas liecina par mūsu senču dzīvi 19. un pat 18. gadsimtā, un to vērtība ar katru dienu pieaug.

Sanita Stinkule,

LNVM Etnogrāfijas nodaļas vadītāja

Muzeja sākuma gados krājumu aprūpēja krājuma nodaļu darbinieki vai speciāli pieņemti preparatori. Tomēr, kā atzina Pieminekļu valde, tas nebija sistemātisks darbs.

Pieminekļu valdes 1930. gada 10. decembra sēdes protokols vēsta: “Pieminekļu valde atzina, ka konservēšanas darbi VVM (Valsts vēsturiskajā muzejā) iesākami pēc iespējas ātrāk, un nolēma pilnvarot direktora vietas izpildītāju P. Gailīti gādāt par konservatora – speciālista ķīmiķa pieņemšanu.” Ar 1931. gada janvāri muzejā darbā pieņēma ķīmiķi Kārli Edvīnu Avotu un komandēja uz ārzemēm (Somiju, Zviedriju, Dāniju, Vāciju), lai iepazītos ar modernām restaurācijas darbnīcām un darba metodēm. Pēc atgriešanās Avots izstrādāja projektu VVM konservēšanas kabineta iekārtai un kļuva par Restaurācijas laboratorijas (konservācijas kabineta) vadītāju. Jau 1931. gada 11. martā laboratorija pieņēma pirmo pasūtījumu, ko parakstījis Arheoloģijas nodaļas vadītājs Valdemārs Ģinters.

Restaurācijas laboratorija muzejā darbojās un pilnveidojās līdz pat 1944. gada 2. oktobrim; tās darbība tika atjaunota pēc pāris gadiem ar mērķi apkalpot Latvijas Valsts vēsturisko muzeju un rajonu muzejus. Restaurācijas nodaļu vadīja Eduards Ceriņš (1946–1958), Pāvels Šimanskis (1958–1973), Elizabete Egle (1973–1982), tajā strādāja 2–3 darbinieki. Kopš 1982. gada Restaurācijas laboratoriju (nodaļu) vada Sarmīte Gaismiņa.

1988. gadā nodaļa bija izaugusi līdz Restaurācijas centram, kura vajadzībām tika iekārtota ēka Vecpilsētas ielā 7, un par direktora vietnieku restaurācijas darbā – Restaurācijas centra vadītāju pieņēma ķīmiķi Andri Alksni. Restaurācijas centrā kā struktūrvienība ietilpa Rīgas pils telpās esošā Restaurācijas nodaļa, ko vadīja Sarmīte Gaismiņa.

Centrs uzsāka nopietnu pirmsrestaurācijas izpēti, ko veica ķīmiķi Andris Alksnis, Aija Varkale, Ilze Poriete, vēlāk Zane Stikāne un Indra Tuņa. Centrā kopā ar bioloģu Krauzi un ķīmiķiem strādāja 25 speciālisti – arheoloģiskā materiāla, tekstiliju, keramikas, grafikas un dokumentu un polihromā koka restauratori. Maksimālo darbinieku skaitu (30–35 speciālisti) centrs piedzīvoja 1990.–2008. gadā, bet 2009. gada ekonomiskā krīze lika darbinieku skaitam sarukt uz pusi (16 štata vietas, 20 darbinieki). 2010. gadā restaurācijas nodaļas apvienoja departamentā un tā vadību uzticēja restauratorei vecmeistarei Sarmītei Gaismiņai.

Sarmīte Gaismiņa,

LNVM Restaurācijas departamenta vadītāja

Attēlā: Valsts Vēsturiskā muzeja darbinieki.
Centrā direktors Matīss Siliņš. 1930. gads.

Attēlā: Valsts vēsturiskā muzeja arheoloģiskās ekspedīcijas (uz Tukuma apriņķa Strazdes pagastu) dalībnieces un gleznotājs Voldemārs Irbe vilcienā. 1937. gads.

ZINĀTNISKO LASĪJUMU UZMANĪBAS CENTRĀ – JUBILEJAS UN JUBILĀRI

22. maijā muzeja konferenču zālē Brīvības bulvārī 32 notiks ikgadējie muzeja zinātniskie lasījumi, kad kolēģiem un citiem interesentiem tiek piedāvāts pētnieku iepriekšējā perioda veikums. Šogad lasījumu tēmas būs saistītas ar apaļām gadskārtām, ieskaitot paša muzeja simtpiecdesmitgadi.

Pasākums sāksies 10.00 ar muzeja jaunākā guvuma prezentāciju: izstādē “Latvijas gadsimts” būs iespēja aplūkot muzeja kādreizējā direktora Valdemāra Ģintera mantojumu, ko dāvinājuši viņa pēcteči (vairāk par dāvinājumu – Ziņneša 10. lpp.).

Pulksten 11.00 Konferenču zālē ievadvārdu sacīs muzeja direktors Arnis Radiņš. Lasījumi sāksies ar Ingrīdas Līgas Virses darbu “Latvijas arheoloģisko senlietu kolekcijas vācbaltu izceļošanas kontekstā”.

Vairākos lasījumos uzzināsim par muzeja vēsturi un iekšējiem procesiem: Arnis Radiņš atklās muzeja kadru politikas līkločus 1944.–1954. gadā, par LNVM priekšteča – Valsts vēsturiskā muzeja – attīstību 1920.–30. gados vēstīs Toms Ķikuts, par kolekciju pārvērtībām padomju laika pārraugošo iestāžu dokumentos – Līga Ločmele. Anita Meinarte būs izpētījusi muzeja gleznu kolekcijas veidošanās stāstu 1944.–1959. gadā, bet apmeklētāju dinamiku muzeja 150 gados – Arnis Straziņš.

Trīs priekšlasījumi būs saistīti ar Lāčplēša Kara ordeņa izveidošanas simtgadi: ordeņa rašanās gaitai izsekojusi Anda Ozoliņa, bet Lāčplēša dienas tradīcijai – Mārtiņš Vāveris, savukārt Laima Kostrica stāstīs, par kādiem īpašiem nopelniem ordenis piešķirts Verdenas cietoksnim un Francijas karavīriem. Nobeigumā – diskusijas. **Pilna lasījumu programma: <http://lnvm.lv/?p=14456>.**

Attēlā: Skats no 2018. gada zinātniskajiem lasījumiem. Foto: LNVM.

DAUDERU NODAĻĀ ATKLĀS ATJAUNOTO PIRMĀ STĀVA EKSPOZĪCIJU

No 16. maija būs skatāma atjaunotā LNVM Dauderu nodaļas pirmā stāva ekspozīcija, kas veltīta nama vēsturei Latvijas 20. gadsimta kultūrvēsturisko norišu kontekstā. Dauderu nama dažādie saimnieki un funkcijas nepārprotami atspoguļo varu maiņas un kultūras procesus, karus un postu, uzplaukumu un politiski motivētu ignoranci. Nams celts kā alusdarītavas "Waldschlößchen" turīgā īpašnieka Ādolfa fon Bingnera savrupmāja, vairāk nekā desmit gadus pēc 1. pasaules kara stāvējis neizmantots; 1937. gadā tajā ar vērienu ierīkota Kārļa Ulmaņa rezidence, vēlāk, "nododot to darbaļaužu rīcībā", iekārtots aģitpunkts un bērnudārzs. 1989.–1990. gadā ar trimdas kultūras mecenāta Gaida Graudiņa un Mākslas muzeju apvienības pūlēm greznais nams restaurēts un tajā iekārtots muzejs.

Jaunā ekspozīcija trijās telpās stāstīs par visiem nama vēstures posmiem no uzcelšanas brīža 1897. gadā līdz mūsdienām. Ieskatu dažādo laikmetu noskaņā papildinās unikāli eksponāti un bagātīga, jaunos pētījumos balstīta informācija par nama likteņa pavērsieniem. Izpētīt nama telpu, dārza un apkārtējās teritorijas vēsturi, kā arī Gaida Graudiņa kolekciju palīdzēs digitāla aplikācija un citi multimediji.

Ekspozīcijas iekārtošanu nodrošina latviešu kultūras mecenāta un kolekcionāra Gaida Graudiņa 200 000 eiro lielais ziedojums. 2016. gadā saņemtais dāvinājums ir lielākais LNVM pastāvēšanas vēsturē. Muzejs to iegulda Dauderu nodaļas attīstībā, kuras krājuma kodolu veido Gaida Graudiņa dāvinātā kolekcija. Gada otrajā pusē tiks turpināts darbs pie nama otrā stāva ekspozīciju atjaunošanas.

Muzeja mērķis ir izveidot mūsdienīgu ekspozīciju, kurā Gaida Graudiņa kolekcija atklāj Latvijas sabiedrību un kultūrvēsturi 20. gadsimta pārmaiņās. Aicinām baudīt un izzināt krāšņo namu un parku – vietu Rīgas nomalē, kur satikušies neparasti spilgti Latvijas vēstures laikmeti!

MAIJS
AKTUALITĀTES

Attēlā: Publicitātes foto.
Fotogrāfs: Harijs Daina Liepiņš.

MUZEJU NAKTĪ "DAUDEROS" DOMINĒS VAROŅSTĀSTI

Attēlā: Skats uz „Dauderu” namu un dārzu 2018. gada Muzeju naktī.
Foto: Olga Miheloviča.

Muzeju nakts norises LNVM "Dauderu" nodaļā ritēs varoņstāstu zīmē: ēka un dārzs gaida ierodamies gan lielus, gan mazus mūsdienu varoņus, lai iepazīstinātu ar dažādu laiku Latvijas vēsturē zīmīgām personībām.

Visu dienu no 10.00 līdz 23.00 "Dauderu" namā varēs apskatīt jauno ekspozīcijas daļu un uzzināt gan par nama iemītniekiem, gan dažādo Latvijas laiku, kas atstājis pēdas nama vēsturē. Viesojoties Bingneru villas kungu istabā, uzzinot, kādus noslēpumus glabā Kārļa Ulmaņa darba kabinets, izpētot "Dauderu" nama likteni padomju periodā, varēs izsekot tam, kā kādreizējais fabrikanta savrupnams tapa par muzeju. Savukārt izstāde "Gaida Graudiņa kolekcijas pieci varoņstāsti" sniegs ieskatu kultūras mecenāta apjomīgajā vēstures priekšmetu kolekcijā.

No pulksten 19.00 līdz 21.00 Muzeju nakts notikumi risināsies "Dauderu" ainaviskajā dārzā, kas, savulaik pieredzējis ne mazums saimnieciskās

un politiskās dzīves drošminieku, tagad gaida jaunu varoņu paaudzi. Radošas nodarbes bērniem paredzētas trijos virzienos: mākslinieciskā aktivitāte "Varoņcepure", radošā darbnīca "Uzzini savu varoni!" un apslēpto dārgumu meklēšana "Dauderu" dārzā (sākums plkst. 20.00, vecums 7–10 gadi). Paralēli dārzā ritēs sporta spēles īstiem varoņiem bez vecuma ierobežojuma.

RUNĀJOŠĀS DVĒSELES STĪGAS

Jau nākamajā dienā, 19. maijā, "Dauderos" tiks rīkots vēl kāds pasākums – koncerts "Dvēseles stīgas".

Tā ideja – ar dažādiem muzikāliem skaņdarbiem parādīt žanru un stilu attīstību instrumentālās mūzikas vēsturē. Slavenus 18.–21. gadsimta komponistu skaņdarbus izpildīs jauno mūziķu ansamblis "Runājošās stīgas" mūziķi, kā arī pasniedzējas Tatjana Bereza un Jekaterina Suvorova. Koncerta programmā varēs dzirdēt dažādus instrumentus: domru, mandoliņu un arfu.

Attēlā: Koncerta afiša.

LNVM Tautas frontes muzeja nodaļa (Vecpilsētas ielā 13/15, Rīgā) Muzeju nakts apmeklētājiem būs atvērta no plkst. 19.00 līdz 24.00 ar devīzi "Baltijas ceļš uz mūsu brīvību".

Šogad Tautas frontes muzejs, iekļaujoties muzeju apvienībā "Muzeju sala" (kurā ietilpst citi Vecrīgā mītošie muzeji – Latvijas Fotografijas muzejs, Rīgas Kino muzejs, Latvijas Sporta muzejs) piedāvās pasākumu kopumu ar devīzi "Baltijas ceļš uz mūsu brīvību".

Tā ietvaros varēs tikties ar žurnālistu Daini Īvānu un fotogrāfu Andreju Grantu un izjautāt viņus par ceļojumu uz Augšdaugavu. Visa vakara garumā gan lieli, gan mazi apmeklētāji ļaus vaļu radošām izpausmēm, veidojot Baltijas ceļam veltītu kopdarbu vai apgleznojot tradicionālās latviešu zīmes – jumi vai ausekli.

Attēlā: 2018. gada Muzeju nakts apmeklētāju veikums.

Foto: Tautas frontes muzeja nodaļa.

VEIDOSIM BALTIJAS CEĻA HRONIKU FOTOGRĀFIJĀS!

1989. gada 23. augustā desmitiem tūkstošu cilvēku Latvijā, Lietuvā un Igaunijā sniedza viens otram rokas, lai izveidotu 600 kilometru garu Baltijas ceļu, pieminot 1939. gada Molotova-Ribentropa noziedzīgo vienošanos par Baltijas valstu sadalīšanu un stiprinot viens otru cīņā par neatkarības atgūšanu. 2009. gadā Baltijas ceļš tika iekļauts UNESCO programmas "Pasaules atmiņa" starptautiskajā reģistrā – tas bija apliecinājums notikuma nozīmīgumam pasaules mērogā.

Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā Brīvības bulvārī 32 ir apskatāma izstāde "Latvijas gadsimts" – 68 Latvijas muzeju kopīgs veltījums valsts simtgadei. Tā vēsta par Latvijas vēstures ritumu un to, kā šajā ceļā saglabājusies un mainījusies doma par neatkarību – gan valstiskā, gan personiskā izpratnē. Viens no izstādes projektiem ir Gadsimta albums – virtuāla galerija, kurā par Latvijas valsts 100 gadiem vēsta cilvēku iesūtītas fotogrāfijas un stāsti no ģimenes un darba arhīviem.

Šogad, pieminot Baltijas ceļa gadadienu, Valsts simtgades birojs un LNVM aicina pārmeklēt personīgos, draugu un radnieku bilžu krājumus un papildināt Gadsimta albumu ar jaunām fotogrāfijām par šo notikumu, lai kuplinātu atmiņas par Baltijas ceļu un darītu tās zināmas citiem: www.latvijagadsimts.lv/ albums!

Attēlā: Skats uz Baltijas ceļu, posms Iecava–Bauska. 1989. gada 23. augusts. LNVM krājums.

MĀJUP NO STOKHOLMAS AR VĒRTĪGIEM DĀVINĀJUMIEM

MAIJS
HRONIKA

Aprīļa vidū LNVM Vēstures departamenta darbinieki Toms Ķikuts un Arnis Strazdiņš Stokholmā tikās ar kādreizējā Valsts vēsturiskā muzeja direktora un Latvijas Centrālās padomes aktīva darbinieka Dr. Valdemāra Ģintera (1899–1979) meitu Ligitu Legzdiņu un Latvijas valsts dibinātāja, LSDSP politiķa Dr. Bruno Kalniņa (1899–1990) meitu Mairu Kalniņu. Uz Latviju tika atvests apjomīgs muzeja priekšmetu dāvinājums – fotogrāfijas, diapozitīvi, atsevišķi dokumenti, lietiskie priekšmeti un apbalvojumi, kas saistīti ar Valdemāru Ģinteru un Kalniņu ģimeni – Bruno, Paulu un Klāru Kalniņiem.

Attēlā: Toms Ķikuts un Arnis Strazdiņš apskata dāvinājumus no Valdemāra Ģintera ģimenes. Foto: LNVM.

Jauniegvumu vidū ir Valdemāra Ģintera trimdā līdzņemtie vairāki simti krāsaino diapozitīvu ar Valsts vēsturiskā muzeja etnogrāfisko priekšmetu attēliem, kas uzņemti 1944. gada jūlijā, kad muzeja darbiniekiem bija jāuzsāk krājuma pakošana un evakuācija. Latvijā atgriezās arī citi unikāli krāsaini uzņēmumi ar Latvijas dabas skatiem un arheoloģisko izrakumu ainām no 1930. gadu beigām. LNVM krājumā nonāks arī fotogrāfijas, kurās atainota Zviedrijas latviešu dzīve, tostarp bēgļu nometne Gotlandē, Valdemāra Tones 1953. gada izstāde Stokholmā, citi Zviedrijas latviešu rīkote pasākumi, kuros aktīvi piedalījās arī Ģinters kā ilggadējs Latviešu nacionālā fonda vadītājs. LNVM turpmāk glabās arī daļu no Ģintera apbalvojumiem un personas dokumentiem, to vidū unikālu 1919. gada 11. janvārī Liepājā izdotu Latvijas Republikas ārzemju pasi, kā arī dažādas Ģintera personiskās mantas: pulksteni, bereti, arheologa lietoto eksponometru u. c. Muzejam nodots arī viņa zinātniskais arhīvs – dažādi pieraksti, tematiska bibliogrāfija un izraksti, attēli par Latvijas un Skandināvijas senvēsturi.

Kalniņu ģimene dāvinājumā muzejam nodeva lielākoties fotogrāfijas un fotogrāfiju albumus, ieskaitot unikālus attēlus no starpkaru laika ar Kalniņu ģimeni, LSDSP un citu partiju politiķiem, dažādiem reprezentatīviem pasākumiem, arī fotogrāfijas, kas raksturo aktīvo latviešu sociāldemokrātu darbību trimdā Zviedrijā pēc II pasaules kara. LNVM krājumu papildinās vairākas Bruno Kalniņa personiskās lietas – adrešu kartotēka, sēžu vadītāja āmuriņš, aproču pogas u. c. Muzeju un izcilā arheologa Valdemāra Ģintera tuviniekus ar mākslas vēsturnieces un arheoloģes, Ģintera mazmeitas Baibas Eglājas starpniecību vienoja jau krietni senāki kontakti. Savukārt ar izcilo latviešu sociāldemokrātu Bruno, Paula un Klāras Kalniņu ģimēni ciešāka saikne izveidojusies, gatavojot Latvijas valsts pasludināšanai veltīto biogrāfisko eseju krājumu “Latvijas valsts dibinātāji”.

Muzejs izsaka pateicību par sadarbību krājuma priekšmetu pārvešanā Latvijas vēstniecībai Zviedrijā, vēstniekam Marģeram Kramam un visam atsaucīgajam kolektīvam! Īpašs paldies par palīdzību – Stokholmas Universitātes pasniedzējai un aktīvajai Stokholmas latviešu sabiedriskās dzīves veidotājai Lilitai Zaļkalns.

Sīkākas ziņas par krājuma papildinājumu interesentiem un medijiem tiks sniegtas 22. maijā pirms LNVM ikgadējiem zinātniskajiem lasījumiem (vairāk lasiet Ziņneša 7. lpp.). Pēc tam LNVM izstāžu telpās tiks eksponēti izcilākie jaunieguvumi no Ģintera ģimenes dāvinājuma, savukārt ar Kalniņu ģimeni saistītie priekšmeti muzejā būs apskatāmi rudenī, sagaidot Latvijas valsts pasludināšanas gadadienu. Patlaban ir sākusies apjomīgā dāvinājuma izpēte un aprakstīšana, kas ilgs vairākus mēnešus.

Attēlā: Kalniņu mājās:
No kreisās: Maira Kalniņa,
Lilita Zaļkalns, Toms Ķikuts.
Foto: LNVM.

Attēlā: **6. aprīlī** muzejā pulcējās apmeklētāji, kuri vēlējās izsekot Latvijas kā valsts tapšanas gaitai, attīstībai un tālākajiem notikumiem gida vadībā. Foto: LNVM.

Attēlā: **23. aprīlī** pievakarē notika Vēlo otrdienu pasākums – šoreiz tas bija priekšlasījums par tēmu "Padomju cilvēks? Individuāla anatomija padomju okupācijas laikos", kurā pārdomās un secinājumos dalījās Dr. hist. Ineta Līpša. Foto: LNVM.

Attēlos: **17. aprīlī** Latvijas Universitātes Lielajā aulā tika pasniegtas balvas valsts olimpiādes uzvarētājiem vairākos mācību priekšmetos. Latvijas Nacionālais vēstures muzejs, kas piedalījās vēstures olimpiādes satura sagatavošanā, sveica jaunos vēstures eruditus un viņu pedagogus un vēlēja sekmes turpmāk. Pēc apbalvošanas ceremonijas olimpiādes uzvarētāji tika aicināti uz ekskursiju izstādē "Latvijas gadsimts". Foto: LNVM.

Attēlos: **27. aprīlī** no plkst. 10.00 LNVM Dauderu nodaļā notika Lielā Talka, kurā piedalījās 41 talcinieks. Viņu vidū bija gan Sarkandaugavas filiālbibliotēkas darbinieki un lasītāji, Sarkandaugavas iedzīvotāji, skolēni no Rīgas 10. vidusskolas skolotājas Olgas Ponomarenko vadībā, gan arī LNVM kluba #Jauniešimuzejā dalībnieki. Saulainais laiks rosināja čakli pastrādāt – tika sagrābta pērnā gada zāle, lapas un zari "Dauderu" dārza daļā. Latviešu kultūras mecenāts un kolekcionārs Gaidis Graudiņš sarūpēja talciniekiem cienastu. Pēc darbošanās visiem talciniekiem bija iespēja bez maksas apskatīt skaisto namu. "Dauderu" darbinieki teic sirsniņu paldies visiem talkas dalībniekiem un aicina rūpēties par vidi katru dienu! Foto: Olga Miheloviča.

PA ARHEOLOGA KĀRĻA GEORGA ZĪVERSA PĒDĀM

MAIJS
HRONIKA

LNVM Arheoloģijas departamenta darbinieki ir uzsākuši izpēti darbu pie kārtējās avotu krājuma publikācijas sagatavošanas, kas šoreiz būs veltīta Kārļa Georga fon Zīversa (1814–1879) 19. gadsimta 70. gadu pētījumiem un atradumiem. Pētniecība notiek arī izbraukumos: šīgada pavasara izbraucienu dalībnieki apskatīja zināmos pieminekļus, noskaidroja divu līdz šim neregistrētu objektu atrašanās vietu un atklāja vienus jaunus senkapus. Tāpat izdevās gūt priekšstatu par izmaiņām, kas kopš Zīversa izrakumu laikiem notikušas kultūrvēsturiskajā vidē Strantes ezera apkārtnē.

Pagājuši turpat 150 gadi, kopš Kārlis Georgs Zīverss veicis izrakumus vairākās Vidzemes senvietās, galvenokārt Krimuldas, Cēsu, Raunas, Burtnieku un Madonas apkārtnē. Daļa viņa atklāto arheoloģijas pieminekļu ir plaši pazīstami arī mūsdienās un tiek uzskatīti par ievērojamiem objektiem Latvijas senākās vēstures izpētē (Āraišu ezerpils, Riņņukalna apmetne, Kaulēnkals, Zvejnieku kapulauks pie Burtnieku ezera u. c.), daļa ir zināmi tikai vēsturnieku aprindās un pieminēti zinātniskos pētījumos, bet daudzi objekti līdz mūsdienām nav saglabājušies vai arī nav zināma to precīza atrašanās vieta.

Šā gada aprīlī LNVM Arheoloģijas departamenta darbinieki Jānis Ciglīs, Ritvars Ritums, Baiba Vaska un Vitolds Muižnieks kopā ar LU Latvijas vēstures institūta vadošo pētnieku prof. Andreju Vasku devās apzināt Georga Zīversa izrakumu vietas Raunas novadā, Strantes ezera apkārtnē. Spriežot pēc Zīversa sastādītā senvietu plāna, 19. gadsimta otrajā pusē ezera tuvumā ir atradušies vairāki 9.–13. gadsimta līdzenie un 1.–6. gadsimta akmeņu krāvuma kapulauki. Ne visi šie objekti mūsdienās ir zināmi un atrodamī. Pagājušā gadsimta 20. un 30. gados Pieminekļu valdes darbinieku veiktajā arheoloģisko pieminekļu apzināšanā bija izdevies lokalizēt sešus senkapus. Mūsdienās aizsardzībā atrodas tikai pieci kapulauki (Lejasstrantes, Kalnastrantes, Slavēku, Lejaskleperu un Gailīšu senkapi).

Šīgada pavasara izbrauciena dalībnieki konstatēja, ka lielākā daļa šo kapulauku ir izpostīti gan Georga Zīversa izrakumu rezultātā, gan vēlāk. Dažviet no akmeņu krāvumiem pāri palikušas neizteiksmīgas kaudzes, kurās nav pamanāmas noteiktu konstrukciju pazīmes un vizuāli ir grūti noteikt – tie ir senkapi vai no lauka nolasītu akmeņu čupas.

Vairākas akmeņu kaudzes izdevās lokalizēt mežā pie Kalna Kaugaru mājām, kur kādreiz divos akmeņu krāvumos ir racis Zīverss. Senkapu atrašanās vieta vēl bija atzīmēta starpkaru perioda Pieminekļu valdes dokumentos. Kopš tā laika situācija ir mainījusies, un senkapu lokalizācija nebija zināma. Mežā uz austrumiem no Kaugaru mājām atradās vesela virkne akmeņu kaudžu, un pie vienas no tām tika atrasts agrā dzelzs laikmeta bronzas kāju riņķis un dzelzs naža fragments, kas nepārprotami norādīja – meklētos senkapus ir izdevies lokalizēt.

Otrs neidentificēts akmeņu krāvuma kapulauks atradies pie Masaļu mājām – to savulaik ir zīmējis somu arheologs Reinholds Aspelīns (1842–1915). Spriežot pēc zīmējuma un situācijas plāna, senkapi ir atradušies uz dienvidrietumiem no mājām. Mūsdienās senkapu novietojums ir nosakāms aptuveni. Iespējams, ka tie situēti nelielā daļēji nolīdzinātā paugurā, kura ziemeļu pusē bija saglabājušies atsevišķi laukakmeņi no krāvuma.

Pēc ārējām pazīmēm un pieminekļa orientācijas izdevās noteikt Zīversa minētā Upurkalna (*Opferberg*) jeb “Velna kravantes” atrašanās vietu. Patlaban tie ir zināmi kā Lejasstrantes senkapi, kas izvietoti lielas grants kaupres ziemeļu galā un tiek aizsargāti. Tikpat iespaidīgi ir bijuši arī Kalnastrantes akmeņu krāvuma senkapi, tomēr tie līdz mūsdienām diemžēl nav saglabājušies.

Iespaidīgākais objekts, kas tikai nedaudz mainītā veidā saglabājies līdz mūsdienām, ir Kalnaslavēku akmeņu krāvums, kuru Georgs Zīverss maldīgi uzskatīja par skandināviem raksturīgo laivas veida apbedījumu (*Schiffsgraben*). Tas atrodas mežā, veca ceļa malā, augstā, smilšainā kauprē. Krāvuma platums ir 10 metru, garums – aptuveni 50, tas izskatās kā regulārs taisnstūris, kuru tikai dažviet klāj zemsedze un uz kā izauguši atsevišķi koki. Tas skaitījās viens no lielākajiem akmeņu krāvuma kapulaukiem (tarandām) Latvijā līdz pat 20. gadsimta 60.–70. gadiem, kad arheologam Ēvaldam Mugurēvičam Pociema Aišēnos izdevās atklāt vēl iespaidīgāku un izmēros lielāku krāvumu.

Blakus Gailīšu senkapiem pie Ašķipju mājām, meklējot Zīversa atzīmēto akmeņu krāvumu, gluži nejauši izdevās atklāt līdz šim nezināmu bronzas laikmeta uzkalniņu. Tas ir ap pusotru metru augsts un diametrā ap 12 metru plats paugurs, kura virspusē ir saskatāmas no dažāda izmēra akmeņiem veidotu krāvumu konstrukciju pazīmes.

Attēlos: (pa kreisi) Launkalnes Lejasstrantes senkapi; (pa labi) iespējamā Masaļa akmeņu krāvuma vieta. Foto: LNVM.

LATVIJAS NACIONĀLAIS VĒSTURES MUZEJS

ir trešais vecākais muzejs Latvijā un vienīgais Latvijas vēstures muzejs pasaulē. Kopš dibināšanas 1869. gadā LNVM ir kļuvis par lielāko latviešu tautas muzejisko vērtību krātuvi – tā kolekcijās ir vairāk nekā miljons priekšmetu: arheoloģiskajos izrakumos iegūtas senlietas, rotu un monētu depozi, tautastērpi, tradicionālie darbarīki, tautas lietišķās mākslas darinājumi, sadzīves priekšmeti, fotogrāfijas, dokumenti, kartes, gravīras, gleznas u. c. Latvijas vēstures liecības.

Muzeja misija ir Latvijas valsts un tautas interesēs vākt, saglabāt, pētīt un popularizēt visu laiku Latvijas un pasaules garīgās un materiālās kultūras liecības ar arheoloģijas, etnogrāfijas, numismātikas, vēstures vai mākslas vēstures nozīmi. LNVM organizē izstāžu darbību Latvijā, veido ceļojošās izstādes, sadarbojas ar Latvijas skolām, iestādēm, izdod rakstu krājumus un citas publikācijas.

Pēc Rīgas pils renovācijas uzsākšanas un postošā ugunsgrēka 2013. gada jūnijā LNVM pamatekspozīcija un izstādes atrodas pagaidu telpās – namā Brīvības bulvārī 32 (kopš 2014. gada 15. maija), savukārt muzeja krājums ir izvietots telpās Lāčplēša ielā 106, kur strādā administrācija un muzeja speciālisti. Pēc Rīgas pils renovācijas muzejs plāno atgriezties vēsturiskajā mājvietā Rīgas pilī, savukārt krājumu pārcelt uz jaunajām muzeju krājuma telpām Pulka ielā.

Latvijas Nacionālā vēstures muzeja nodaļas ir Tautas frontes muzeja nodaļa un Dauderu nodaļa.

www.lnvm.lv

www.latvijasgadsimts.lv

facebook.com/LNVMuzejs

twitter.com/LNVMuzejs

<https://www.instagram.com/LNVMuzejs>

TAUTAS FRONTES MUZEJA NODAĻA

ir viena no Latvijas jaunāko laiku vēstures liecību krātuvēm, kur atrodams unikālu priekšmetu un dokumentu kopums. Muzejs vēstī par Latvijas tautas neatkarības centieniem 20. gadsimta nogalē, kas tautas atmiņā iemūžināta kā Trešā atmoda, tas glabā vēsturiskās liecības par lielāko Latvijas valstiskās neatkarības atjaunošanas perioda tautas kustību – Latvijas Tautas fronti, atainojot Atmodas laika vēsturiskos procesus, notikumus un dalībniekus.

[twitter.com – frontes_muzejs_LNVM](https://twitter.com/frontes_muzejs_LNVM)

[facebook.com – LNVM Tautas frontes muzejs](https://facebook.com/LNVM Tautas frontes muzejs)

DAUDERU NODAĻA

izvietota vēsturiskā ēkā Sarkandaugavā – bijušā “Waldschlösschen” īpašnieka Ādolda fon Bingnera ģimenes villā. No 1937. līdz 1940. gadam tā kalpoja par Valsts un Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa vasaras rezidenci. Pateicoties trimdas mecenāta un kolekcionāra Gaida Graudiņa ieinteresētībai, 1990. gadā tika izveidots Latvijas Kultūras muzejs “Dauderi”. 2010. gadā muzejs kļuva par LNVM nodaļu. Dauderu nodaļa ne vien piedāvā izstādes un nodarbības, bet arī izīrē telpas un brīvdabas teritoriju dažāda rakstura pasākumiem.

facebook.com/dauderi.lnvm

twitter.com/Dauderi_LNVM

